

ФОРМУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ НАВИЧОК СТУДЕНТІВ ПЕРЕМІЩЕНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ

Т. П. НЕСТОРЕНКО к.е.н., доц.

Бердянський державний педагогічний університет

Повномасштабна російсько-українська війна призвела до суттєвих змін в житті українських університетів, які були розташовані на окупованих сьогодні територіях, а також до змін в житті студентів та працівників університетів. В квітні-травні 2022 року більша частина закладів вищої освіти півдня та південного сходу країни змушені були переміститися на території, що підконтрольні уряду України.

Відбувається скорочення зайнятості в Україні, зокрема, внаслідок припинення діяльності значної кількості підприємств. Більшість таких підприємств знаходилась на територіях, що були окуповані в перші місяці війни. Наприклад, скорочення кількості фірм в Запорізькій області в другому в кварталі 2022 р. становило 30% по відношенню до попереднього періоду [2]. В умовах корінних змін, що відбуваються на ринку праці України, перед студентами переміщених вишів повстає питання працевлаштування по закінченню свого навчання. Започаткування та ведення власного бізнесу може стати одним із рішень цієї проблеми.

Тому повстає питання організації ефективного процесу формування у студентів переміщених університетів знань та навичок з підприємництва. Актуальним є це питання також і для Бердянського державного педагогічного університету (БДПУ), керівництво та частина колективу та студентства якого після окупації 26 лютого 2022 року міста Бердянськ покинули рідні стіни. БДПУ був тимчасово переміщений до міста Запоріжжя. Частина студентів виїхала за кордон, частина – на підконтрольні уряду України території, частина залишилася на окупованих територіях. Але всі студенти БДПУ опинилися в новому для себе середовищі [5].

В нових умовах студенти переміщеного університету можуть отримати знання з підприємництва за допомогою різних методів та ресурсів, серед яких можна виділити наступні:

1) онлайн-курси та вебіари. Можна використовувати як закордонні платформи з онлайн-навчання, такі як Coursera (<https://www.coursera.org/>), FutureLearn (<https://www.futurelearn.com>), Udemy (<https://www.udemy.com>), edX (<https://www.edx.org>), так і вітчизняні платформи, наприклад, Prometheus (<https://prometheus.org.ua>), Дія.Освіта (<https://osvita.diia.gov.ua>), що пропонують широкий вибір курсів з підприємництва в різних форматах;

2) участь в локальних підприємницьких заходах, зокрема, таких як семінари, конференції, майстер-класи, які організують підприємці та бізнес-спільнота. Але така участь є можливою тільки для студентів, які виїхали з окупованих територій;

3) долучення до діяльності бізнес-інкубаторів та акселераторів стартапів. Так, наприклад, в БДПУ в 2019 році було засновано бізнес-інкубатор [3], в якому

студенти отримували знання та навички з підприємницької діяльності, в тому числі і за умов карантинних обмежень [4];

4) менторство та консультації, зокрема, шляхом проходження стажування, практики як на вітчизняних, так і на закордонних підприємствах та в громадських організаціях, метою діяльності яких є підтримка та розвиток соціального бізнесу. Наприклад, можливість навчатися у досвідчених підприємців з інших країн надає програма «Еразмус для молодих підприємців», що представляє собою транскордонну програму обміну [6];

5) книги та ресурси для самостійного вивчення. Книги та статті відомих підприємців та експертів можуть допомогти студентам отримати та розширити свої знання в галузі підприємництва;

6) освітні компоненти освітніх програм університету. БДПУ пропонує студентам всіх спеціальностей освітні компоненти вільного вибору, що пов'язані з підприємництвом, бізнес-плануванням та бізнес-діяльністю і формують у студентів підприємницькі навички. До таких компонент можна віднести «Основи бізнесу», «Основи ведення сучасного бізнесу», «Бізнес-планування», які обирають студенти нееконімічних спеціальностей для отримання знань та розвитку навичок з підприємництва. Розробка освітніх компонент, що присвячені формуванню підприємницьких навичок студентів, відповідає пріоритету розвитку БДПУ «Прагматизація змісту освіти і науки з метою поширення культури якості та зміцнення БДПУ як простору можливостей для особистісного і професійного зростання», який є одним з трьох пріоритетів розвитку даного закладу вищої освіти, що зазначено в Стратегії розвитку університету на 2022-2025 рр.: «Трансформувати зміст освітніх послуг відповідно до потреб нового конкурентного середовища шляхом комплексного аналізу чинних ОП, ринку праці, нового освітнього ринку, переліку професій майбутнього і кадрового потенціалу Університету» [1].

Підприємницька компетентність стає ключовим фактором не лише для особистого розвитку студентів, але й для відновлення економічної активності та сприяння стабільності в регіоні. На фоні російсько-української війни підготовка студентів переміщених університетів до підприємництва виявляється важливою не лише як засіб особистого зростання, але і як важлива ланка в процесі відновлення та розвитку країни.

Таким чином, навички підприємництва сприяють особистому зростанню, розвитку лідерських якостей та самостійності, що є важливим у будь-якій життєвій ситуації. Студентам важливо взаємодіяти з оточуючим середовищем, використовувати різноманітні ресурси та брати участь у можливостях для підвищення навичок у сфері підприємництва. Здобуті в ході підготовки навички дають студентам можливість збагачувати свої проекти ідеями, впроваджувати інновації та протистояти складним ситуаціям, властивим умовам воєнного конфлікту. Тому навички та знання з підприємництва можуть стати важливими інструментами для успішного адаптування та реалізації потенціалу студентів переміщених університетів у новому середовищі.

Список використаних джерел:

1. Стратегія розвитку Бердянського державного педагогічного університету (2022 – 2025 рр.). URL: <http://surl.li/emvpr>.
2. Судаков М., Лісогор Л. Ринок праці України 2022–2023: стан, тенденції та перспективи. 2023. URL: <http://surl.li/pdvlb>
3. Nestorenko T., Ostenda A., Kravchyk Yu., Nestorenko O. Entrepreneurship and universities: a place of academic business incubators. *Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*. 2022, vol.7, № 1, 63-71. <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2022-1-7>
4. Nestorenko T., Tokarenko O., Kolmakova O. Entrepreneurship in Eastern Ukraine: development in the context of armed conflict and the Covid-19 pandemic. *International Relations 2021: Current issues of world economy and politics. Proceedings of scientific works from the 22nd International Scientific Conference*, 2–3.12.2021, 510-517. URL: <https://cutt.ly/DHUw2WV>
5. Peliova J., Nestorenko T., Kovachov S., Suchikova Y., Nestorenko O. Adapting to adversity: a case study of asynchronous learning implementation in a relocated university amidst war. *Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Technicznej w Katowicach*. 2023, nr 16, 119-132. <https://doi.org/10.54264/0067>
6. The European exchange programme for Entrepreneurs. Erasmus+. URL: <https://www.erasmus-entrepreneurs.eu/>

ЕКОНОМІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ВАЛОВОГО РЕГІОНАЛЬНОГО ПРОДУКТУ ОБЛАСТЕЙ УКРАЇНИ

Д. Ю. МІСЬКІВ, здобувач вищої освіти

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

Збільшення капітальних інвестицій може призвести до зростання виробництва та створення нових робочих місць, що в свою чергу може підвищити ВРП. Кількість активних підприємств також може мати вплив на ВРП. Чим більше підприємств, працюють у промисловому секторі, тим більше можливостей для виробництва та збільшення ВРП. Обсяг реалізованої промислової продукції також може впливати на ВРП. Зростання обсягу продукції може призвести до збільшення вартості виробництва що і призводить до зростання ВРП. Експорт та імпорт товарів також мають вплив на ВРП. Збільшення обсягу експорту товарів може підвищити ВРП, оскільки експорт сприяє залученню іноземних валют та створенню нових робочих місць. З іншого боку, збільшення імпорту товарів може зменшити ВРП, оскільки витрати на імпорт не приносять прямого внеску в економіку. Висока заробітна плата може стимулювати споживання, що збільшує попит на товари і послуги, а отже, сприяє зростанню виробництва і ВРП.

Для моделювання макроекономічних показників доцільно застосовувати методи економетричного моделювання, такі як симульативне моделювання [1, 2], просторове та панельне моделювання [3], авторегресійного моделювання [4, 5] тощо.